

BEROEPS- BELANGEN

RIJKSBEGROOTING VOOR ONDERWIJS VOOR HET
DIENSTJAAR 1937

Uit het Voorloopig Verslag:

Hooger onderwijs

Vele leden verklaarden, met belangstelling kennis te hebben genomen van het rapport van de Commissie ter bestudeering van de toenemende bevolking van de universiteiten en hogescholen en de werkgelegenheid voor academisch gevormden (Commissie-Limburg). Uit dat rapport blijkt, dat de daar behandelde problemen dringend om een oplossing vragen. Onze universiteiten en hogescholen tellen thans meer dan 13.000 studenten; voor een groot deel hunner zal er in de naaste toekomst geen passende arbeid zijn. Deze commissie voorziet, dat de verhouding op de arbeidsmarkt der academisch gevormden, zooals die zich vermoedelijk in de eerstvolgende vijf jaren zal ontwikkelen, van dien aard is, dat het aanbod der afgestudeerden bijna tweemaal zoo groot is als de behoefte aan universitair geschoolde arbeidskrachten. Volgens dit rapport zal in de toekomst, bij voorbeeld, één op de vijf artsen niet in staat zijn zich in vijf jaren een behoorlijk bestaan te veroveren, terwijl in de eerstkomende jaren voor elke twee posities van leeraar vijf gegadigde academici beschikbaar zullen zijn. De Groningsche faculteit der letteren en wijsbegeerte heeft zich dan ook tot den Minister gewend om haar ernstige bezorgdheid uit te spreken over het groeiend aantal werklooze afgestudeerden, waarbij zij in het bijzonder de aandacht vestigde op de slechte vooruitzichten der aanstaande leeraren. De hier aan het woord zijnde leden zouden gaarne vernemen, welke gevolgtrekking de Minister uit genoemd rapport heeft getrokken en welke maatregelen hij denkt te treffen. Naar hun oordeel moeten middelen worden gevonden om den toevloed van studenten ten deele te keeren.

Sommige leden achtten de gevolgtrekkingen van het rapport der Commissie-Limburg en de daarin aangegeven middelen niet geheel bevredigend. Naar hun oordeel is een betere schifting noodzakelijk op

de scholen, die tot het hooger onderwijs voorbereiden, terwijl de academische examens zullen moeten worden verzwaaard.

Verscheidene leden meenden, dat de maatregel ten aanzien van de betaling der collegegelden een verkeerde uitwerking heeft. Werden de studenten vroeger, na vier jaren collegegeld te hebben betaald, van verdere betaling vrijgesteld, thans moet het voor elk jaar, dat men als student is ingeschreven, gestort worden. Deze maatregel heeft tot gevolg, dat tal van studenten zich in hun latere studie jaren niet meer laten inschrijven, zoodat ze het contact met de academie en de leiding der hoogleeraren verliezen. Bovendien zou de maatregel, naar verluidt, een averechtsche werking hebben, aangezien de opbrengst der collegegelden door het geringer aantal inschrijvingen lager zou zijn dan voorheen. De hier aan het woord zijnde leden drongen aan op herstel van den vroegeren toestand.

Eenige leden vroegen, of een algemeene wijziging van de opleiding der geneesheeren, die in medische kringen urgent geacht wordt, kan worden tegemoet gezien.

Rijksuniversiteit te Utrecht. Eenige leden achtten de opleiding tot tandarts onbevredigend. Bij de examens wordt een opvallend groot aantal candidaten afgewezen, wat bij deze studenten algemeen tot moedeloosheid heeft geleid. Deze leden verzochten den Minister, hiernaar ten spoedigste een onderzoek in te stellen en aan de Kamer mede te deelen de wijze, waarop hij zich voorstelt aan dezen toestand een einde te maken.

RIJKSBEGROOTING VOOR HET ONDERWIJS VOOR HET DIENSTJAAR 1937

Uit de Memorie van Antwoord. (ingezonden 25 November 1936)

Hooger onderwijs

De ondergeteekende is er erkentelijk voor, dat de quaestie van de overbevolking van de universiteiten en hoogeschole door een commissie, die zich daartoe onder bekwame leiding heeft gevormd, ter hand is genomen en dat dienaangaande met alzijdige medewerking zulk een belangrijk rapport is uitgebracht. Door dit rapport is een overzicht verkregen omtrent den huidige toestand van de overbevolking in haar geheel.

Behalve dit overzicht bevat het rapport ook enkele gevolgtrekkingen. De ondergeteekende heeft deze, met het geheele rapport als basis, in onderzoek genomen. Ook hij is van oordeel, dat de voorgedragen denkbeelden omtrent de beperking van het aantal studenten niet zonder reserve bevredigend kunnen worden geacht. Met name zal, wat den

algemeenen toevoer tot het hooger onderwijs betreft, zooals ook in het Voorloopig Verslag te recht wordt gezegd, de voorbereiding op de scholen voor voorbereidend hooger en middelbaar onderwijs als wellicht de voornaamste factor van den te grooten toevoer moeten worden aangemerkt.

De conclusies van de commissie wil de ondergeteekende nog nader in overweging nemen; hij maakt daarbij zeer bepaald onderscheid tusschen de paedagogische en de economische overwegingen, die tot de conclusies hebben geleid. Voorts mag niet uit het oog worden verloren, dat het onderzoek van de overbevolking slechts één bepaalde periode betreft. Het is thans nog niet met eenige zekerheid te zeggen in hoeverre later zal kunnen blijken, of opleving van het industriele leven en daarmede gepaard gaande verruiming van werkgelegenheid in verschillend opzicht gunstig zullen werken. Voorts zal ook dienen te worden afgewacht, in hoeverre de minder gunstige vooruitzichten hun invloed zullen uitoefenen op den drang om het hooger onderwijs te zoeken als voorbereiding van maatschappelijke functies. Er zijn tekenen, dat inderdaad de maatschappelijke behoefte fluctuatie begint te veroorzaken. Het totaal aantal studenten, dat tot den cursus 1933/1934 bleef stijgen, toont sedert dien een wel is waar niet groote, doch gestadige daling, zoodat voor het cursusjaar 1935/1936 het aantal was gedaald beneden dat van 1931/1932.

Nauwlettend zal deze gang van zaken moeten worden nagegaan, alsmede de verschillende factoren, die daarop betrekking hebben. Het zou niet juist zijn ingrijpende maatregelen te beramen met het oog op omstandigheden, die zich voordoen in één bepaalde periode van maatschappelijke en cultureele ontwikkeling.

De vraag, of een wijziging in de opleiding der geneesheeren wenschelijk moet worden geacht, is reeds in 1934 door de toenmalige Ministers van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Sociale Zaken in overweging genomen. De behandeling der aangelegenheid wordt voortgezet.

Rijksuniversiteit te Utrecht. De ondergeteekende heeft reeds alle aandacht geschonken aan de bij voortduring aan het licht tredende moeilijkheden van het tandheekkundig onderwijs. Hij is met het College van Curatoren in overleg getreden omtrent een in te stellen onderzoek, dat — naar hij vertrouwt — binnenkort tot een resultaat zal leiden.

Het in het Voorloopig Verslag openlijk stellen van de mogelijkheid, dat met name een vrouwelijke lector oorzaak van de moeilijkheden zoude zijn, dat zij niet voor haar taak berekend zou wezen en dus wellicht voor ontslag in aanmerking zou komen, acht ondergeteekende voorbarig en onheusch.

Een commissie van onderzoek zal weldra in het leven worden geroepen, aan welke zal worden opgedragen omtrent wijzigingen in de opleiding van advies te dienen.

UIT DE VERGADERING VAN DE STATEN-GENERAAL VAN
2 DECEMBER 1936 (BEGROOTING VAN ONDERWIJS)

Mevrouw De Vries—Bruins: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in deze afdeeling gaarne over een tweetal onderwerpen willen spreken. In de eerste plaats over het onderwerp, dat betrekking heeft op de Rijksuniversiteit in Leiden en in de tweede plaats over het Tandheelkundig Instituut in Utrecht.

Wat de Rijksuniversiteit te Utrecht betreft, zou ik enkele opmerkingen willen maken over de moeilijkheden aan het Tandheelkundig Instituut. Het is eenigszins moeilijk over deze zaak te spreken, omdat er persoonlijke quaesties in het geding zijn.

Er is aan deze quaestie een persoonlijke en een meer zakelijke kant. Waarschijnlijk is er verband tusschen die beide, maar ik geloof wel, nadat ik de zaak goed heb bekeken en goed ben ingelicht, dat de persoonlijke kant hier niet het overheerschende element is, maar wij kunnen het toch niet uitschakelen.

Het is minder gewenscht om hier te spreken over de docenten, over hun qualiteiten en over de mentaliteit, die heerscht aan het Tandheelkundig Instituut, maar er is toch wel eenige reden om over enkele uitlatingen van sommige docenten iets te zeggen. Men mag dat ook min of meer persoonlijk vinden, maar ik meen, dat wij anders de zaak niet kunnen bespreken.

Een van de docenten, die hier in het geding is, heeft in *De Telegraaf* van 28 October een artikel geschreven, waarin een verklaring wordt gegeven voor de moeilijkheden, welke in Utrecht sedert jaren bestaan. Deze verklaring zou zijn de groote onhandigheid van de studenten. Velen van hen aan dat Tandheelkundig Instituut zouden twee linkerhanden hebben, vandaar, dat men met deze jongelui niet kan vooruitkomen; vandaar al de mislukkingen en het groote aantal, dat gedupeerd werd, soms voor enkele jaren, soms voorgoed.

Deze uitlating kan ik hier natuurlijk wel in bespreking brengen. Het komt mij voor, dat dit moeilijk de verklaring kan zijn. Hoe zou men aannemelijk kunnen maken, dat de Nederlandsche studenten bijzonder onhandig zijn. Het blijkt toch nergens uit de practische opleiding, dat de Nederlandsche jongelui in het algemeen bijzonder onhandig zijn? Dat blijkt niet op de nijverheidsscholen, niet bij het laboratoriumwerk, dat blijkt nergens en waarom dan hier wel? Het is op zich zelf dan ook een stelling, die moeilijk te verdedigen is. Maar er is een tweede reden, waarom ik zeg: het lijkt mij heel onwaarschijnlijk, dat het hier de verklaring is voor de moeilijkheden.

De docent, die het artikel heeft geschreven, heeft de leiding van het practicum van het tweede leerjaar en heeft dus de ervaringen van het

tweede leerjaar als basis genomen voor deze conclusie. Het is bekend, dat bij de practijk van het eerste leerjaar zeer streng wordt toegezien op den aanleg van de studenten, juist wat het practische werk betreft. In het eerste leerjaar komt het herhaaldelijk voor, dat er studenten vrijwillig afvloeien, in overleg met den docent. Er wordt dus geschift, er wordt een soort van selectie toegepast. Daaruit volgt, dat men in het tweede leerjaar al met een groep studenten te doen heeft, die van beter gehalte is. De uitspraak van de bedoelde docent, dat er ook in het tweede leerjaar nog zooveel ongeschikten zijn, dat men met het onderwijs niet kan opschieten, aanvaard ik dus voorloopig niet.

Over het bewuste artikel in *De Telegraaf* is een beschouwing verschenen in het *Tijdschrift voor Tandheelkunde*, geschreven door iemand, die in Utrecht goed bekend is. Ook hier wordt twijfel uitgesproken over de juistheid van bedoelde opvatting, maar daar wordt bovendien geconstateerd, dat een zoodanige mentaliteit bij de docenten een toestand van moedeloosheid bij de studenten brengt, die hen psychisch ongeschikt maakt om met plezier hun werk te doen en met vrucht de studie te volgen. Ik zou dus willen opkomen tegen die veronderstelling, dat wij in Utrecht met een bijzonder soort en wel met zeer onhandige studenten te doen zouden hebben.

De quaestie op zich zelf is al heel oud. Zij is acuut geworden door een publicatie van een medicus, die heel wat stof heeft opgejaagd. Deze medicus had zeer slechte ervaringen opgedaan met zijn zoon. Het is mij bekend, dat de schrijver een groot aantal adhaesiebetuigingen heeft ontvangen van menschen, die uit ervaring met hun kinderen of van zich zelf wisten, dat de toestand in Utrecht inderdaad zeer veel te wenschen overlaat. We mogen dus wel aannemen, dat bedoelde medicus juist op het goede oogenblik is gekomen met zijn mededeelingen.

Als de oorzaak dus niet is te zoeken bij de studenten, waar dan wel? De Minister zegt, dat hij van plan is een commissie te benoemen om deze zaak te onderzoeken. Ik hoop, dat dit spoedig zal geschieden, want de noodzakelijkheid van dit onderzoek is nu wel voldoende gebleken. Er zijn allerlei vragen, die in dat onderzoek betrokken moeten worden; zoo de vraag of het wel juist is dat de assistenten een te grooten invloed hebben bij de beoordeeling van de resultaten van het onderwijs. Voorts de quaestie of door het groot aantal studenten het contact tusschen studenten en lectoren wel voldoende is. In welke richting de oplossing moet worden gezocht, kunnen wij hier natuurlijk niet aangeven, maar ik wijs er met nadruk op, dat hier groote belangen op het spel staan. Niet alleen de opleiding op zich zelf en de vraag of er wel voldoende en goede tandartsen worden opgeleid, maar ook de quaestie van de hooge kosten, die de studenten moeten maken om de opleiding in Utrecht te kunnen volgen. Het is misschien niet allen leden bekend, dat deze opleiding zeer duur is.

Vooreerst moeten de studenten hun collegegelden betalen, maar daarnaast zijn er andere zeer hooge uitgaven. Zoo zijn b.v. de kosten voor instrumenten in het eerste jaar 380 gulden, voor het tweede 440 gulden en voor het derde en vierde jaar te zamen 344 gulden, terwijl door het verbruik van materiaal gedurende 4 jaar de kosten tot een bedrag van 2500 gulden stijgen.

Die opleiding is dus buitengewoon duur en als men nu om welke reden dan ook, tot de conclusie moet komen, dat zij ondoelmatig is, dat ze door allerlei omstandigheden langer duurt dan noodig is, soms zelfs jaren te lang, dan is hier toch alle reden om te spreken van een zeer urgente zaak, die grondig en snel moet worden onderzocht en tot een goede oplossing gebracht.

Ik hoop, dat de Minister zoo spoedig mogelijk een nader antwoord op mijn vragen, dat hij heeft toegezegd, zal willen geven en een commissie van deskundigen benoemen, die zal hebben te onderzoeken, in welke richting een bevredigende oplossing zal zijn te verkrijgen.

De heer Vos: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil bij deze afdeeling over twee onderwerpen enige opmerkingen maken. In de eerste plaats over de quaestie, waarover ook mevrouw de Vries—Bruins heeft gesproken, nl. de quaestie van de tandheelkundige opleiding te Utrecht. Daarover is in het Voorloopig Verslag een opmerking gemaakt, en de Minister heeft ons medegedeeld, dat hij zich onmiddellijk in verbinding heeft gesteld met de curatoren van de universiteit te Utrecht, en dat hij hoopt, dat hij binnenkort een antwoord zal krijgen.

De zaak, waarom het gaat, is een zeer ernstige, misschien niet uit een individueel oogpunt, maar wel uit een algemeen oogpunt. Ik heb geen oordeel over de quaestie, die de aanleiding is geworden, dat dit in het Voorloopig Verslag is gekomen. Ik wacht het onderzoek van den Minister met vertrouwen af, maar wensch er op te wijzen, dat meer dan een bijzondere kant hier in het spel moet zijn een algemeene kant. Ook wanneer blijken mocht, dat de lectrice, waarover hier sprake is, niet zou treffen de blaam, die op haar geworpen is door het incident, dat daar is voorgekomen, dan nog zijn er hier misstanden, die dringend om verbetering vragen. Het staat toch vast, dat van het tweedejaarspracticum niet meer dan 30 van de 180 candidaten slagen en overgaan naar het derde jaar. Het staat ook vast, dat zij, die voor den eersten keer aan het examen deelnemen, bijna nimmer slagen. Dat zijn misstanden, die nergens in de universitaire wereld huns gelijken vinden. Wanneer men ziet wat bij de geneeskundige opleiding gebeurt, en die is niet gemakkelijker dan die van de tandartsen, moet het vaststaan, dat er hier, zooals men dat wel uitdrukt „something rotten” is. Wanneer de Minister zijn onderzoek instelt, laat hij zich dan niet bepalen tot de incidenteele aangelegenheid, maar laat hij zijn aandacht geven aan het groote pro-

bleem, want het is niet mogelijk, dat één lectrice in staat zou zijn dit onderwijs zoo te bederven, als blijkbaar het geval is. Als het waar is, wat men van haar zegt, zal de Minister moeten ingrijpen. Ik weet niet, of ik mag aannemen, dat een groot studenten zenuwziek de universiteit verlaat. Het zou ernstig zijn. Als het waar is, wat men van haar zegt, dan zou zij ongeschikt zijn; is het niet zoo, dan is er een algemeene kant, waarvoor ik de aandacht van den Minister vraag. De quaestie is oud. Wanneer men haar nagaat, dan zal men zien, dat men herhaaldelijk stuit op den wensch van de tandartsen het onderwijs te verbeteren. Ook die quaestie moet men in tweeën splitsen. In de eerste plaats staat voor mij vast, dat het tandheelkundig instituut als zoodanig niet meer voldoet aan de eischen, die gesteld worden. Daar moeten niet meer dan 300 studenten zijn, er zijn er op het oogenblik 515. Naar mijn overtuiging is het noodzakelijk — de Regeering kan er op het oogenblik geen geld voor beschikbaar stellen —, dat er een tweede gelegenheid komt voor de opleiding van tandartsen, liefst aan een universiteit.

Ik geloof, dat daarvoor de universiteit van Amsterdam in aanmerking zou komen, een andere universiteit leent zich daarvoor minder goed. Er is in vroeger tijd wel eens sprake geweest van het stichten van een tandheelkundig instituut aan de universiteit van Amsterdam; dat is echter afgesprongen, maar het spreekt vanzelf, dat de universiteit van Amsterdam veel meer materiaal kan bieden, evenals voor de geneeskundige opleiding, ook voor de opleiding van tandartsen. Ik heb er natuurlijk geen bezwaar tegen, dat men het anders zou doen, maar ik heb de overtuiging, dat er geen verbetering komt, vóórdat men van Rijkswege een tweede gelegenheid voor de opleiding sticht. Het zit niet alleen in het tandheelkundige instituut, het zit ook in de wijze, waarop onderricht gegeven wordt en waarop de examens worden afgenomen. De examens in Utrecht duren vijf tot zes weken. Dat is veel te lang. Dat is een toestand, die voor menschen met zenuwen als kabeltouwen niet is uit te houden. Het is onmogelijk, het vijf tot zes weken uit te houden in een gespannen toestand waarin men dan verkeert. En het is in het geheel niet noodig; het examen wordt afgenomen door de eigen lectoren, door de menschen, die het onderwijs geven, die zich een inzicht moeten gevormd hebben van de kennis en kunde van de candidaten. Waarom is het dan nog noodig, dat men de menschen zes weken lang martelt en in spanning houdt, om daarna te beoordeelen of zij geschikt zijn?

Mijn wenschen gaan ook in deze richting, dat men dit onderwijs verandert. Ik zou gaarne zien, dat men bij de examens twee practici, die gedesinteresseerd zijn bij het tandheelkundig instituut, aan de lectoren zou toevoegen, zoodat men niet alleen krijgt een beoordeeling door de leeraren.

Dan zou ik ook gaarne zien, dat de Minister in zijn onderzoek betrok de overweging van de vraag, of het geheele onderwijs niet veranderd moet worden. Het is van het eerste jaar af heelemaal ingesteld op de techniek. Het blijkt volkomen verkeerd te zijn. Paedagogisch is het ook een groote fout om menschen, die een ten deele wetenschappelijke opleiding moeten hebben, van den aanvang af op de techniek zóó in te stellen, als in Utrecht het geval is. Ik geloof, dat men meer den nadruk moet leggen op de biologisch-natuurwetenschappelijke opleiding. Als de Minister deze quaestie overweegt, zal hij zich ook de vraag moeten voorleggen, of het niet gewenscht is om een deel van het onderwijs naar de medische faculteit te verleggen en zal hij moeten overwegen, of men voor de wetenschappelijke vóóropleiding niet verplicht moet stellen een medisch candidaatsexamen. Ik geloof, dat men daarmede een heel groot deel van de moeilijkheden, die men op het oogenblik ondervindt, uit den weg zou ruimen en dat het dan zeker niet meer zou voorkomen, dat van de 180 candidaten, die opgaan, er slechts 30 worden toegelaten en dat zij, die voor den eersten keer opgaan, worden afgewezen.

Ik wil deze zaak wel ernstig in de aandacht van den Minister aanbevelen.

De heer van Dis: Mijnheer de Voorzitter! Bij deze afdeling der Onderwijsbegrooting wensch ik slechts een enkele opmerking te maken met betrekking tot hetgeen in het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt ten aanzien van de vrouwelijke lector aan de faculteit der tandheekunde te Utrecht. Ik wil het daarmede niet opnemen voor het ambtenaarschap van de vrouw. Ons standpunt daaromtrent is genoegzaam bekend. Dit verhindert mij echter niet om op te komen voor het recht ook ten aanzien van een vrouwelijke ambtenaar, in dit geval een lector aan de universiteit te Utrecht.

De Minister deelt in de Memorie van Antwoord aangaande deze lector mede, dat Zijn Excellentie het in het Voorloopig Verslag uitgesproken oordeel voorbarig en onheusch acht. Door mij ingewonnen inlichtingen bij enkele afgestudeerden heeft het oordeel van den Minister geheel bevestigd. Wel acht ik noodzakelijk, dat een reorganisatie plaats heeft bij het tandheelkundig onderwijs. Elke lector staat geheel op zich zelf. De directeur schijnt al te zeer tot administrateur te zijn aangewezen. Is dit de feitelijke toestand, dan bewerkte de Minister een betere organisatie. Eenheid en samenwerking van lectoren moet van het grootste belang worden geacht. Men wreke dezen toestand echter niet op één enkelen lector. Dan ware nog wel iets anders te zeggen. Het wil mij dan ook voorkomen, dat mevrouw de Vries—Bruins, toen zij over deze aangelegenheid sprak, al te ver ging door als hoofdoorzaak van de klachten betreffende het tandheelkundig onderwijs aan te duiden het optreden van de door mij aangeduide lector. Ik hoop, dat de commissie

van onderzoek, waarvan de Minister spreekt, binnen korten tijd moge komen tot resultaten, welke bevorderlijk kunnen zijn voor den goeden gang van zaken bij het tandheelkundig onderwijs te Utrecht.

De heer W i j n k o o p: Mijnheer de Voorzitter! Een punt, ten aanzien waarvan men, ook al is men geen medicus, alle recht heeft om er over te spreken, omdat het sinds jaren een alleronbevredigendst verschijnsel is in Nederland, is de quaestie van de moeilijkheden bij het tandheelkundig onderwijs.

Er zal een commissie van onderzoek komen, onder andere op verzoek van de leden, die hier over in het Voorloopig Verslag gesproken hebben, of beter: onafhankelijk dan van die leden die er ook in het Voorloopig Verslag over gesproken hebben; in elk geval hoop ik, dat er een ernstig en goed onderzoek zal ingesteld worden. Maar daarom heeft men toch wel het recht om over deze quaestie, die al sedert meer dan 10 jaren bestaat en die hoe langer hoe erger wordt en eindelijk door een incident in het publiek is gekomen, te spreken. Men heeft dus het recht te spreken over het onbevredigende van het tandheelkundig onderwijs in Nederland. Ik laat daar, welke verbindingen met een ander feit bestaan; dat kan ik op het oogenblik niet precies uitmaken. Ook waarschijnlijk niet eens uitmaken, als ik deskundige was, wat ik niet ben. Maar het is een feit dat in Nederland de geheele mondverzorging, dus het heelen van de tanden, waarvoor het onderwijs op het Tandheelkundig Instituut, zij het dan onbevredigend, wordt gegeven, sedert jaren in Nederland verre ten achter staat bij vele andere landen, en thans nog. Het is nog dezen zomer erkend op het internationaal tandartsencongres in Weenen. Hier staat dus, ik herhaal het, de mondverzorging en het onderwijs in de tandheelkunde ten achter. Welke verbindingen daartusschen zijn, wil ik op het oogenblik daar laten. Maar de feiten staan vast. Nu heeft de heer V o s er m.i. te recht aan herinnerd, dat in Amsterdam al jaren geleden een poging is gedaan om althans van het monopolie van Utrecht af te komen.

Het onderzoek zal moeten toonen, wat ook in deze richting te doen is; misschien wil men ook in die richting eens kijken, dat nl. het monopolie, dat Utrecht ten deze heeft, mede een van de oorzaken is — ik zeg niet: alleen — van het zeer gebrekkige tandheelkundige onderwijs aldaar. Dat monopolie heeft men jaren geleden in Amsterdam willen breken. Men kan dit natuurlijk altijd, zoo gaat het helaas in Holland, met locale concurrentieredenen trachten naar een andere plaats dan Amsterdam te brengen, maar ik heb het alleen over het gemelde feit. Het feit is, dat Amsterdam jaren geleden getracht heeft dat monopolie te breken en een eigen tandheelkundig instituut op de universiteit te krijgen. Dat is mede afgestuit — natuurlijk heeft de Minister, die daar op het oogenblik zit, er persoonlijk niet mee te maken — op een zekeren onwil toenmaals van de Nederlandsche Regeering. Ik zeg niet, dat men daartegen direct

groote maatregelen heeft trachten te nemen, maar men heeft al wat men kon er aan gedaan om te bereiken, dat dit in Amsterdam niet zou komen. Dat Amsterdam daarvoor een aangewezen plaats is, staat m.i. vast. Dat Amsterdam het overwogen heeft, staat ook vast, maar het is ten slotte afgewezen. Ik geloof werkelijk, dat, wanneer het monopolie van Utrecht gebroken was, men inderdaad een eind zou zijn opgeschoten. Natuurlijk kan men over het personeel dat in Utrecht is, niet maar in het wilde weg een oordeel vellen.

De heer *J o e k e s* zegt: waarom niet. Mijnheer de Voorzitter! De heer *J o e k e s* is een voorbeeld van iemand, die vaak in het wilde weg oordeelt zonder de zaak te kennen; zoo bv. zijn beoordeeling van het communisme. Ik geloof dus best, dat hij van anderen aanneemt, dat dat wel meer gebeurt, maar zoo zijn wij niet! En omdat wij niet zoo zijn, herhaal ik, dat ik niet bereid ben zonder meer over het personeel in Utrecht een oordeel te vellen, maar wat ik gehoord heb — en een ieder mag toch vrij zijn oor te luisteren leggen — is althans heel wat anders dan de heer *v a n D i s* heeft medegedeeld.

Iets anders is, dat er niet genoeg personeel is, en dat er niet genoeg ruimte is. Het spreekt vanzelf, dat als die dingen samenwerken, een verkeerde grondslag, niet voldoende personeel niet voldoende ruimte en overbevolking van studenten, enz., dat het onderwijs dan niet is, wat het moet zijn. En daarvan worden de studenten de dupe. Dat zij de dupe zijn, hebben ook reeds anderen aangetoond; dat feit staat wel vast. Ik hoop, dat de Minister er voor zal zorgen, dat bij het onderzoek, dat zal worden ingesteld, ook de dingen, die ik heb opgenoemd, in aanmerking worden genomen.

De heer *S l o t e m a k e r d e B r u i n e*, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen:

Over het Tandheelkundig Instituut is gesproken door mevrouw *d e V r i e s—B r u i n s*, de heeren *V o s*, *W i j n k o o p* en *v a n D i s*. De zaak heeft niet alleen eenig gerucht veroorzaakt, maar de zaak is bovendien ook voor de toekomst van de betrokken studenten en voor de toekomst van den wetenschappelijken en practischen arbeid op dit terrein van groote beteekenis. Nu houden de geachte afgevaardigden het mij ten goede, wanneer ik met betrekking tot de verschillende raadgevingen en zelfs oplossingen, welke zij hebben aan de hand gedaan, moet zeggen, wat ik zoeven tot den heer *D u y m a e r v a n T w i s t* heb gezegd.

Maar ik zal iets meer zeggen, nl., dat ik reeds voordat de quaestie in een courant behandeld werd, mij heb laten inlichten, dat ik persoonlijk naar Utrecht gegaan ben, dat ik onmiddellijk het bekende rapport van 1926 gelezen heb, dat ik met curatoren de zaak heb besproken tot in de details en dat het onderzoek, waarvan in de Memorie van Antwoord sprake is, reeds in vollen gang is en dat een aanvankelijk rapport mijn

Departement vandaag heeft bereikt; ik heb het zelf nog niet gelezen.

Het onderzoek gaat aldus, dat de onderwerpen, die behandeld worden en de personen, die gehoord worden, in overleg met mij worden vastgesteld en aangewezen; dat de onderwerpen en personen natuurlijk gekozen worden ten einde zoo breed mogelijk zich te doen inlichten.

Ik zal nu wat de geachte afgevaardigden hebben gezegd nog speciaal onder de aandacht brengen van de commissie, die het onderzoek doet; wellicht treft zij in de *Handelingen*, wanneer deze morgen of overmorgen ter beschikking zijn, nog enkele bijzonderheden aan, waaraan zij haar aandacht niet heeft gegeven.

Ik wil dus op het oogenblik alleen dit zeggen: aan elken kant van de zaak, die men naar voren brengt, wordt aandacht gewijd. Het is er zeker niet om te doen de zaak in den doofpot te stoppen; het is er ook niet om te doen de zaak op te lossen door te zeggen: het hangt aan een bepaalden persoon of aan een stelsel, of wat dan ook. Alle verschillende opmerkingen, die worden gemaakt, alle mogelijkheden tot verklaring van wat nu telkens zich naar buiten breekt, worden onderzocht. Ik vlei mij, dat na vrij korten tijd met volkomen toepassing van het audi et alteram partem mij voorstellen worden gedaan, waardoor op wijziging van den toestand, voor zoover daartoe aanleiding zijn zal, kan worden gerekend. Ik voor mij weiger voor het oogenblik om een woord te spreken voor het splitsen van de opleiding, zoodat wij er een opleiding bij krijgen. Ik zal even afwachten, of het onmisbaar is; ik hoop, dat het te vermijden zal zijn.

Ik hoop, dat ik door dit een en ander, wat ik nu meedeel, aanvankelijk de geachten afgevaardigden heb bevredigd. Alleen wil ik niet nalaten den heer v a n D i s te danken voor het sobere woord, waarmee hij een dame heeft verdedigd tegen een klacht, die nog niet onderzocht was
